

VPLIV SELITEV NA DEMOGRAFSKO SLIKO SLOVENSkih STATISTIČNIH REGIJ

Doc. dr. Milena Bevc, Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana

Mag. Sonja Uršič, Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana

JEL: F220

UDK 314 (497.4)

Povzetek

V prispevku prikazujemo metodologijo in rezultate proučevanja vpliva treh dimenzij medregionalnih in meddržavnih selitev (obseg selitev, spol in starost selivcev) na demografsko sliko slovenskih statističnih regij. Obseg selitev prikazujemo za obdobje 1991—2010, v katerem je bil skupni vpliv evidentiranih selitev na število prebivalcev v večini regij ugoden. Spolno in starostno strukturo selivcev glede na razpoložljivost podatkov analiziramo za več (krajših) obdobj. Zaradi vseh selitev (državljeni RS, tujci) se je v obdobju 2008—2010 v večini regij povečalo število moških (v polovici pa tudi število žensk), prebivalstvo pa se je postaralo. Zaradi selitev državljanov RS se je v daljšem obdobju 2003—2010 v večini regij zmanjšalo število moških in žensk, prebivalstvo pa se je prav tako postaralo. Vpliv selitev na demografsko sliko regij je bil v proučevanem obdobju najugodnejši v Osrednjeslovenski in Obalno-kraški regiji, najmanj ugoden pa v Pomurski, Koroški in Zasavski regiji.

Ključne besede: selitve, medregionalne, meddržavne, Slovenija, statistične regije, demografska slika

Abstract

This paper presents the methodology and results of the analysis of the influence of three dimensions of inter-regional and international migration (level of emigration and gender and age of migrants) on the demographic picture of Slovene statistical regions. The level of registered migration is analysed for the period 1991–2010. Its influence on the number of the population was positive in the majority of regions. The gender and age structure of migrants is analysed for a few shorter periods for reasons of data availability. Overall migration (of both Slovenian citizens and foreigners) in the 2008–2010 period caused an increase in the number of men in the majority of regions (in half of the regions also an increase in the number of women) and the rejuvenation of population. The migration of Slovene citizens in the longer period of 2003–2010 caused a decrease in the number of both men and women and the ageing of the population in the majority of regions. The influence of migration in the period observed on the demographic picture of the regions was most favourable in the Osrednjeslovenska region and the Obalno-kraška region and least favourable in the Pomurska, Koroška and Zasavska regions.

Key words: migration, interregional, international, Slovenia, statistical regions, demographic picture

1. Uvod

Selitve so pomemben razvojni dejavnik na ravni države, regij in posameznika; razvoj lahko spodbujajo ali zavirajo. Na ravni države in regij lahko selitve vplivajo na gospodarski in družbeni razvoj, predvsem pa na demografski razvoj, s katerim mislimo na njihov vpliv na število prebivalcev ter njihovo strukturo po spolu in starosti. Spolna in starostna struktura selivcev med drugim vplivata na velikost delovno aktivnega prebivalstva in nataliteto. Na demografski in širši razvoj regij vplivata dve vrsti selitev: medregionalne in meddržavne. Za medregionalne selitve bomo uporabljali tudi okrajšavo MRS, za meddržavne selitve pa MDS.

V prispevku prikazujemo za slovenske statistične regije sintezno analizo obsega navedenih dveh vrst selitev, spolne in starostne strukture selivcev ter njihovega vpliva na število in strukturo prebivalcev. Opazovano obdobje

je za obseg selitev 1991—2010, za spol in starost selivcev pa zaradi razpoložljivosti podatkov krajše obdobje znotraj njega. Podrobno analizo za posamezne regije prikazujemo drugje (Bevc, Uršič, 2013). V prispevku pri posamezni od opazovanih dimenzij selitev vključujemo tudi analizo državljanstva selivcev (državljeni RS, tujci).

V prispevku, ki temelji na raziskovalnem projektu »Migracije v Sloveniji kot razvojni dejavnik države in njenih regij«¹, najprej prikazujemo glavne metodološke in podatkovne značilnosti proučevanja in nato rezultate empirične analize za vsako od treh opazovanih dimenzij selitev (obseg, spol, starost). Nato podajamo sintezni prikaz vpliva in značilnosti na demografsko sliko posameznih regij. Prispevek zaključujemo z glavnimi sklepnimi ugotovitvami.

¹ Projekt sta financirala Javna agencija Republike Slovenije za raziskovalno dejavnost in Urad RS za makroekonomske analize in razvoj; izvajal se je v letih 2010—2013; nosilka projekta je bila Milena Bevc.

2. Metodologija

V tem poglavju najprej prikazujemo širša metodološka pojasnila, nato pa podrobnejše metodološke utemeljitve za posamezne proučevane dimenzije selitev: obseg selitev, spol in starost selivcev.

Najpomembnejši **vir podatkov** je bil Statistični urad Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS), in sicer neobjavljeni podatki, pripravljeni za potrebe raziskovalnega projekta, na katerem temelji ta prispevek, ter za potrebe nekaterih projektov v preteklosti (Bevc in dr., 2000, 2004). Uporabili pa smo tudi objavljene podatkovne zbirke SURS (na spletnim portalu SI-STAT, v Statističnem letopisu Slovenije in v različnih Statističnih informacijah o prebivalstvu in selitvah). Pri podatkih je pomembno poudariti naslednje: za katere kategorije prebivalcev (državljeni RS, tujci, skupaj) so za posamezna leta na voljo podatki o selitvah, za katere značilnosti (spol, starost) selivcev so podatki in kakšna je opredelitev prebivalstva Slovenije.

Najpomembnejši prelom pri podatkih, ki vpliva na njihovo **primerljivost med leti**, je nastal v letu 2008 in je povezan z naslednjimi spremembami:

- Od leta 2008 naprej je tako v MDS kakor tudi v MRS zajeto celotno prebivalstvo Slovenije, torej državljani RS in tujci. Pred tem so bile v MRS evidentirane le selitve državljanov RS.
- Veljati je začela nova statistična opredelitev prebivalstva in selivcev: oseb, priseljenih iz tujine, oseb, odseljenih v tujino, in oseb, ki so se selile v Slovenijo (notranji selivec). Nova statistična opredelitev temelji na konceptu običajnega prebivališča in je usklajena z opredelitvami prebivalstva in selivcev iz Uredbe (ES) št. 862/2007 Evropskega parlamenta in Sveta o statistikah Skupnosti o selitvah in mednarodni zaščiti (Uredba, 2007). Ključno merilo za določitev selitve (tako notranje kakor meddržavne) je upoštevanje enoletnega dejanskega ali nameravanega prebivanja na naslovu prijavljenega prebivališča (ki je lahko stalno ali začasno). To pomeni, da so od leta 2008 zajete tudi MRS na začasno bivališče, medtem ko so bile prej zajete le selitve na stalno bivališče. Pri MDS so bili začasno odseljeni (velja za državljane RS) in iz tujine priseljeni na začasno bivališče (velja za tujce) upoštevani tudi že pred tem letom (od leta 1999 do 2007).
- Od leta 2008 naprej se v selitvah evidentirajo tudi statistične selitve. O statistični selitvi govorimo, kadar je bilo začasno prebivališče objavljeno ali kadar veljavnost prijave začasnega prebivališča ni bila obnovljena v zakonsko določenem roku.

Posledica vseh navedenih sprememb je veliko povečanje obsega selitev od leta 2008 dalje, zlasti medregionalnih.

Poleg navedenih sprememb so za spremljanje selitvenih tokov pomembni še naslednji mejniki:

- V podatkih o selitvah so v letih 1991 in 1992 zajete selitve državljanov vseh republik nekdanje SFRJ, od leta 1993 do leta 1997 (ko so se na ravni regij začele spremljati tudi selitve tujcev), pa selitve državljanov RS.
- Od vključno leta 1998 dalje so v MDS po regijah poleg selitev državljanov RS evidentirane tudi selitve tujcev. Na ravni Slovenije se MDS tujcev sicer spremljajo že od leta 1995, vendar so v pričujoči analizi zaradi zagotavljanja primerljivosti podatkov na ravni države in regij tudi za raven Slovenije MDS tujcev upoštevane od leta 1998 naprej.

Opazovano obdobje zaradi več razlogov pri vseh proučevanih dimenzijah selitev ni enako. Obseg selitev je bilo mogoče proučevati v daljšem časovnem obdobju 1991—2010, hkrati pa smo ga analizirali za več krajših, metodološko bolj enotnih obdobij. Spol selivcev po regijah smo za selitve državljanov RS analizirali za obdobje 2003—2010 in za vse selitve (državljanov RS in tujcev) za obdobje 2008—2010. Pri MDS je bilo mogoče vse selitve opazovati tudi v daljšem obdobju 1998—2010. Starost selivcev pri selitvah državljanov RS pri MRS analiziramo za obdobje 2003—2010, pri MDS pa za daljše obdobje 1991—2010. Starost vseh selivcev (državljanov RS in tujcev) in vpliv starosti selivcev na starostno strukturo prebivalcev analiziramo za obdobje 2008—2010.

Selitve **se nanašajo na dogodek (priselitev, odselitev)**, zato je zaradi večkratnih selitev iste osebe število selivcev lahko manjše od števila selitev. Tudi kadar uporabljamo izraz »selivci« ali »osebe«, podatki dejansko prikazujejo število dogodkov (priselitev, odselitev) za proučevani selitveni tok.

Naravno gibanje prebivalstva, obseg medregionalnih in meddržavnih selitev ter vpliv naravnega in selitvenega gibanja prebivalstva na število prebivalcev v slovenskih statističnih regijah smo analizirali za obdobje 1991—2010. Zaradi zagotavljanja primerljivosti teh tokov znotraj posamezne regije in med regijami je saldo (pri naravnem gibanju in selitvah) prikazan na tisoč prebivalcev. Razen za celotno obdobje 1991—2010 so opazovani tokovi analizirani tudi za naslednja krajša metodološko in vsebinsko bolj enotna obdobja:

- MRS so analizirane za obdobje 1991—2007, ko so evidentirane le selitve državljanov RS, ter za obdobje 2008—2010, ko so evidentirane vse selitve (državljeni RS in tujci). Z letom 2008 so uvedene tudi druge že navedene metodološke spremembe, ki vplivajo na primerljivost podatkov o selitvah s tistimi pred tem letom.
- MDS so analizirane za štiri podobdobja: 1991—1997 (evidentirane le selitve državljanov RS), 1998—2003 (evidentirane selitve državljanov RS in tujcev, ko Slovenija še ni bila članica EU), 2004—2007

(evidentirane vse selitve, Slovenija članica EU) in 2008—2010 (evidentirane vse selitve, veljavnih več že omenjenih metodoloških sprememb).

- Na podlagi opredeljenih obdobjih opazovanja MRS in MDS je skupni vpliv obeh vrst selitev in NGP na število prebivalcev v regijah analiziran za naslednja podobdobja:
 - 1991—1997: v obeh vrstah selitev so evidentirane le selitve državljanov RS (v letih 1991 in 1992 tudi selitve državljanov drugih republik nekdanje Jugoslavije);
 - 1998—2003: v MDS so zajete tudi selitve tujcev, Slovenija še ni članica EU;
 - 2004—2007: obdobje po vstopu Slovenije v EU pred prelomnim letom 2008 s številnimi spremembami v proučevanju in zajemanju selitev;
 - 2008—2010: evidentirane so selitve celotnega prebivalstva Republike Slovenije (državljanov RS in tujcev), uveljavljenih je več že navedenih metodoloških sprememb.

Spolno strukturo selivcev za selitve državljanov RS analiziramo za obdobje 2003—2010, za vse selitve (državljanji RS, tujci) pa za obdobje 2008—2010. Za enaka obdobja analiziramo tudi vpliv selitev na spolno strukturo prebivalstva v regijah.

Analiza **starosti selivcev** zajema primerjavo povprečne starosti priseljenih in odseljenih, pri čemer smo povprečno starost selivcev v določenem obdobju izračunali kot tehtano aritmetično sredino (utež je določena s številom selitev). V naslednjem koraku smo izračunali vpliv selitev na starostno strukturo prebivalstva regije, ki temelji na regionalnih podatkih o povprečni starosti in številu prebivalcev ter povprečni starosti in številu selivcev. Če se prebivalstvo regije zaradi selitev pomlajuje, govorimo o ugodnem vplivu selitev na starostno strukturo prebivalstva, in nasprotno, če se prebivalstvo regije zaradi selitev stara.

3 Vpliv obsega selitev in naravnega gibanja na število prebivalcev

3.1 Vpliv naravnega gibanja prebivalstva

Gorenjska in Osrednjeslovenska regija sta imeli ves čas opazovanega obdobja 1991—2010 pozitiven naravni prirast, večji del obdobja pa tudi Jugovzhodna Slovenija in Koroška regija. Na drugi strani je na podlagi NGP število prebivalcev upadalo v celotnem opazovanem obdobju v Pomurski, Podravski, Zasavski in Spodnjeoposavski regiji. V Obalno-kraški, Goriški in Notranjsko-kraški regiji je na podlagi NGP število prebivalcev upadalo vse do leta 2007, zatem pa je za vse tri regije značilno njihovo povečanje.

3.2 Vpliv selitev

Najprej bomo predstavili skupni vpliv MRS in MDS, nato pa še njun ločeni/samostojni vpliv (ta je prikazan v slikah 1 in 2).

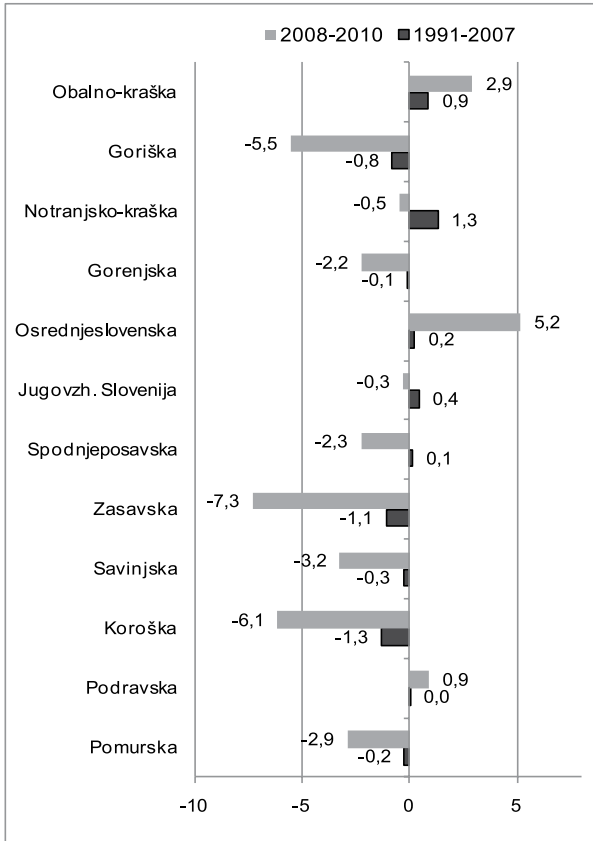
Skupni vpliv evidentiranih medregionalnih in meddržavnih selitev je bil v obdobju 1991—2010 v večini regij pozitiven. Izjema so Pomurska, Koroška in Zasavska regija, kjer je bil negativen vpliv selitev predvsem ali pa izključno posledica negativnega salda v MRS.

Vpliv evidentiranih medregionalnih selitev (slika 1). V obdobju 1991—2010 je imela večina regij negativen skupni saldo v teh selitvah; te so: Pomurska, Koroška, Savinjska, Zasavska, Spodnjeoposavska, Gorenjska in Goriška. Relativna razlika med priselitvami in odselitvami (število selivcev v obeh tokovih na tisoč prebivalcev) je bila največja v Koroški, Zasavski in Goriški regiji. Na drugi strani je bil pozitiven saldo na tisoč prebivalcev največji v Obalno-kraški, Osrednjeslovenski in Notranjsko-kraški regiji. V sliki 1 je prikazan medregionalni selitveni saldo na tisoč prebivalcev za obdobji 1991—2007 in 2008—2010. V obdobju 1991—2007 je bil največji pozitiven saldo značilen za Notranjsko-kraško in Obalno-kraško regijo, največji negativen saldo pa za Koroško, Zasavsko in Goriško regijo. Te tri regije so največji negativen selitveni saldo imele tudi v obdobju 2008—2010, ko so poleg selitev državljanov RS evidentirane tudi selitve tujcev (njihov delež v MRS je znašal 12 %). Število regij z negativnim selitvenim saldovom v MRS se je v obdobju 2008—2010 povečalo na devet, pozitiven saldo pa so imele Osrednjeslovenska, Obalno-kraška in Podravska regija.

Vpliv evidentiranih meddržavnih selitev (slika 2). V obdobju 1991—1997 (selitve državljanov RS) je imela polovica regij pozitiven saldo v MDS, v Goriški regiji je bil saldo izravnani, ostale regije pa so imele negativen saldo. Preračunano na tisoč prebivalcev sta imeli največji selitveni prirast Podravska in Obalno-kraška regija, največji selitveni padec pa Koroška in Notranjsko-kraška regija. Od leta 1998 so pri MDS evidentirane tudi selitve tujcev, ki so do vključno leta 2011 pomenile glavnino teh selitev (v obdobju 2000—2010² v povprečju 89 % vseh priselitev in 74 % vseh odselitev). V obdobju 1998—2003 (selitve državljanov RS in tujcev, Slovenija še ni bila članica EU) je bilo v večini regij število priselitev večje od števila odselitev. Negativen saldo sta imeli le Pomurska in Koroška regija, le-ta pa je bil relativno majhen. Po vstopu Slovenije v EU v letu 2004 se je obseg MDS začel hitro povečevati in v večini regij naraščal vse do začetka gospodarske krize ob koncu preteklega desetletja. V obeh opazovanih obdobjih (2004—2007 in 2008—2010) so imele vse regije pozitiven letni selitveni

² Za to obdobje smo imeli na voljo podatke ločene po državljanstvu selivcev.

Slika 1: Povprečni letni saldo v medregionalnih selitvah v obdobju 1991—2007 in 2008—2010 po statističnih regijah* – število oseb na 1000 prebivalcev na leto

Vir: SURS, 2000, 2004, 2007, 2011, 2012 in lastni izračuni na podlagi podatkov v teh virih.

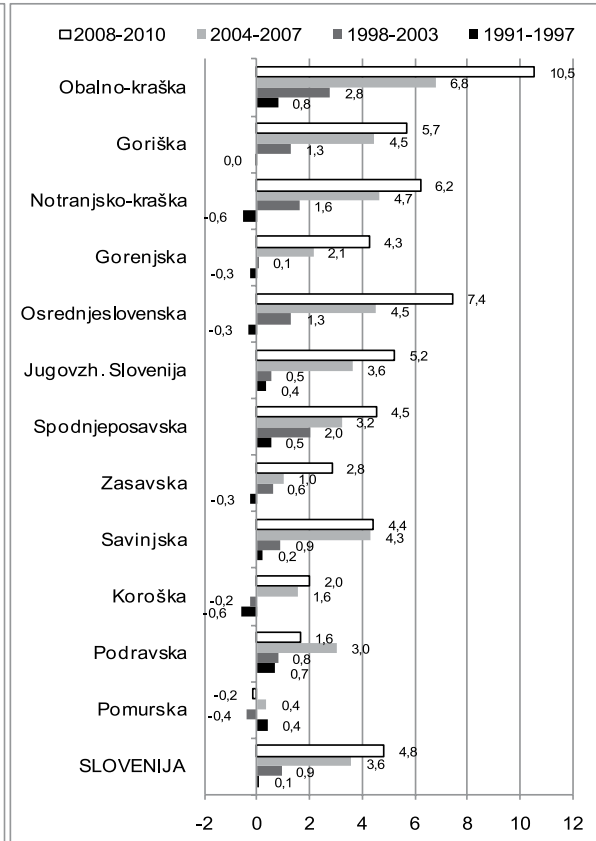
* V obdobju 1991—2007 so evidentirane selitve državljanov RS, v obdobju 2008—2010 pa vse selitve (državljeni RS in tujci) ter uveljavljene nekatere metodološke spremembe (glej metodološke utemeljitve o primerljivosti podatkov med leti).

saldo (izjema je Pomurska regija v obdobju 2008—2010). Število prebivalcev se je zaradi teh selitev v obeh obdobjih najbolj povečalo v Obalno-kraški regiji, več kakor v povprečju v državi pa tudi v Osrednjeslovenski, Notranjsko-kraški in Goriški regiji.

3.3 Skupni vpliv naravnega gibanja prebivalstva, medregionalnih in meddržavnih selitev

Izraženo na tisoč prebivalcev sta imeli v obdobju 1991—2010 Pomurska in Zasavska regija največji skupni negativni učinek vseh treh opazovanih tokov na število prebivalcev, Osrednjeslovenska in Obalno-kraška regija pa največji skupni pozitivni učinek vseh treh tokov. Slike od 3 do 6 prikazujejo učinek vseh obravnavanih tokov na relativno število prebivalstva (spremembo na tisoč prebivalcev) v že opredeljenih krajših podobdobjih: 1991—1997, 1998—2003, 2004—2007, 2008—2010.

Slika 2: Povprečni letni saldo v meddržavnih selitvah v obdobjih 1991—1997, 1998—2003, 2004—2007 in 2008—2010 po statističnih regijah* – število oseb na 1000 prebivalcev na leto

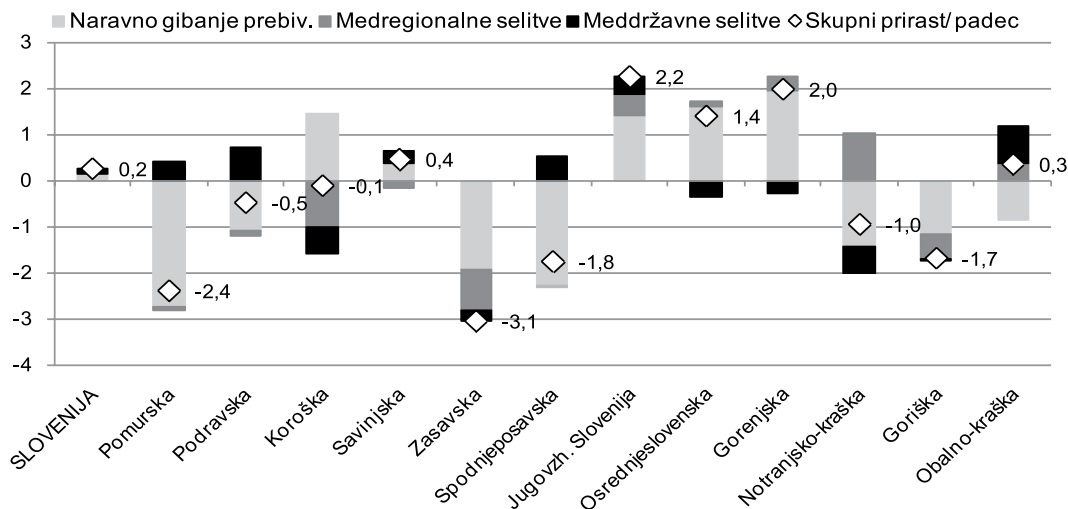
Vir: SURS, 2000, 2004, 2007, 2011, 2012 in lastni izračuni na podlagi podatkov v teh virih.

* V obdobju 1991—1997 so evidentirane le selitve državljanov RS, pozneje pa vse selitve. V obdobju 2008—2010 so uveljavljene nekatere metodološke spremembe (glej metodološke utemeljitve o primerljivosti podatkov med leti).

V obdobju 1991—1997 (selitve državljanov RS; slika 3) je na spremembo števila prebivalcev najbolj odločilno vplivalo NGP (rojstva in smrti), razen v Obalno-kraški in Koroški regiji. Povprečno letno zmanjšanje števila prebivalcev na tisoč prebivalcev je bilo na podlagi vseh treh opazovanih tokov (naravno gibanje in obe vrsti selitev) največje v Zasavski, Pomurski, Spodnjeposavski in Goriški regiji, povprečno letno povečanje števila prebivalcev pa je bilo relativno (na tisoč prebivalcev) največje v Jugovzhodni Sloveniji, Notranjsko-kraški in Osrednjeslovenski regiji.

V obdobju 1998—2003 (slika 4) je opazen ugodnejši vpliv MDS na skupno gibanje števila prebivalcev. V večini regij se je namreč povečal pozitiven saldo v teh selitvah, ali pa je prej negativen ali izravnani saldo postal pozitiven. V tem obdobju sta imeli največji letni prirast na tisoč prebivalcev na podlagi selitev in NGP Obalno-kraška in Osrednjeslovenska regija. Zaradi ugodnih

Slika 3: Vloga naravnega in selitvenega gibanja prebivalstva pri spremembi števila prebivalcev v Sloveniji v obdobju 1991—1997 po statističnih regijah* – povprečni letni saldo na 1000 prebivalcev

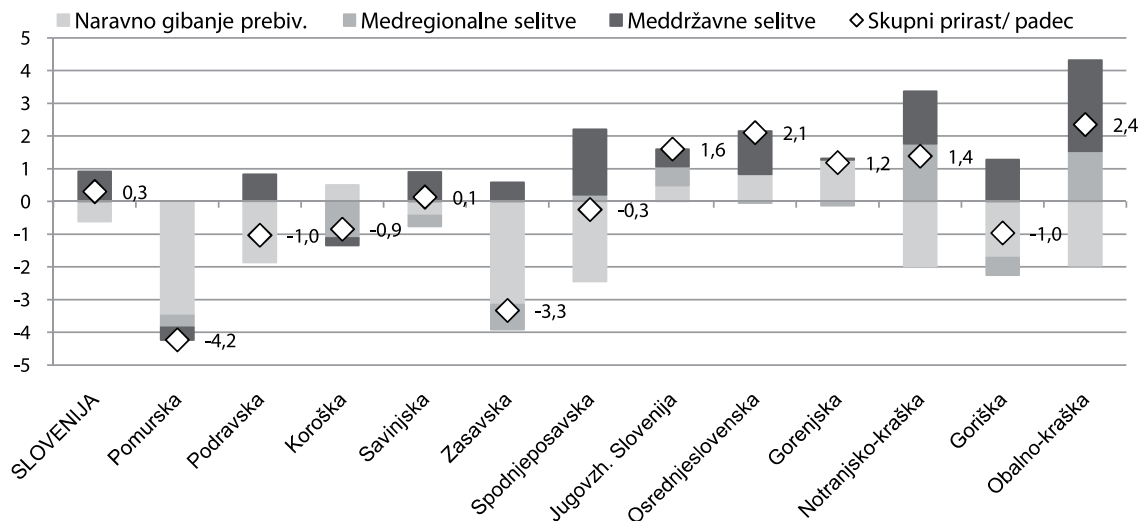
Vir: SURS, 2000, 2012 in lastni izračuni na podlagi podatkov v teh virih.

* Pri obeh vrstah selitev (medregionalne in meddržavne selitve) so evidentirane le selitve državljanov RS (v letih 1991 in 1992 tudi selitve državljanov drugih republik nekdanje Jugoslavije).

gibanj v selitvah (zlasti meddržavnih) se je močno izboljšala tudi demografska slika v Notranjsko-kraški in Spodnjeposavski regiji. Skupno se je v tem obdobju na podlagi selitvenega gibanja in NGP število prebivalcev v polovici regij povečalo in v polovici regij zmanjšalo (na tisoč prebivalcev najbolj v Pomurski in Zasavski regiji, pri tem predvsem zaradi neugodnega NGP). Upadanje števila prebivalcev zaradi neugodnega naravnega

gibanja se je nadaljevalo tudi v Podravski in Goriški regiji, čeprav je bil v slednji regiji skupni negativen saldo na podlagi selitvenega gibanja in NGP precej manjši kakor v obdobju 1991—1997 (zaradi ugodnega vpliva MDS). V obdobju 1998—2003 se je precej poslabšala demografska slika v Koroški regiji, kjer se je nadaljeval negativen selitveni saldo ob precej zmanjšanem pozitivnem naravnem prirastu prebivalstva.

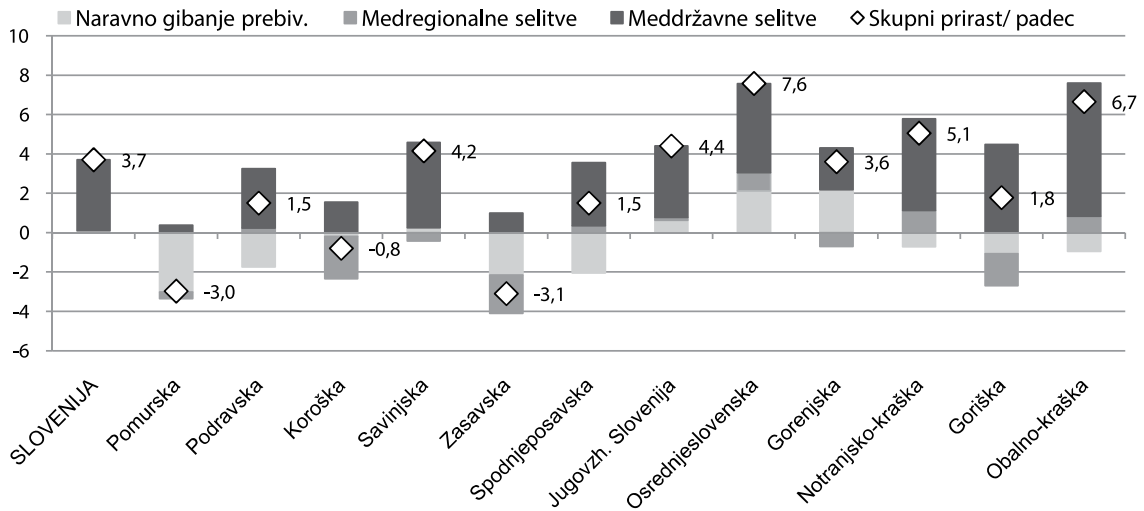
Slika 4: Vloga naravnega in selitvenega gibanja prebivalstva pri spremembi števila prebivalcev v Sloveniji v obdobju 1998—2003 po statističnih regijah* – povprečni letni saldo na 1000 prebivalcev

Vir: SURS, 2000, 2004, 2007 (interna dokumentacija za vse), 2012 in lastni izračuni na podlagi podatkov v teh virih.

* Pri meddržavnih selitvah so zajete vse selitve (državljeni RS, tujci), pri medregionalnih selitvah pa le selitve državljanov RS.

Slika 5: Vloga naravnega in selitvenega gibanja prebivalstva pri spremembi števila prebivalcev v Sloveniji v obdobju 2004—2007 po statističnih regijah* – povprečni letni saldo na 1000 prebivalcev

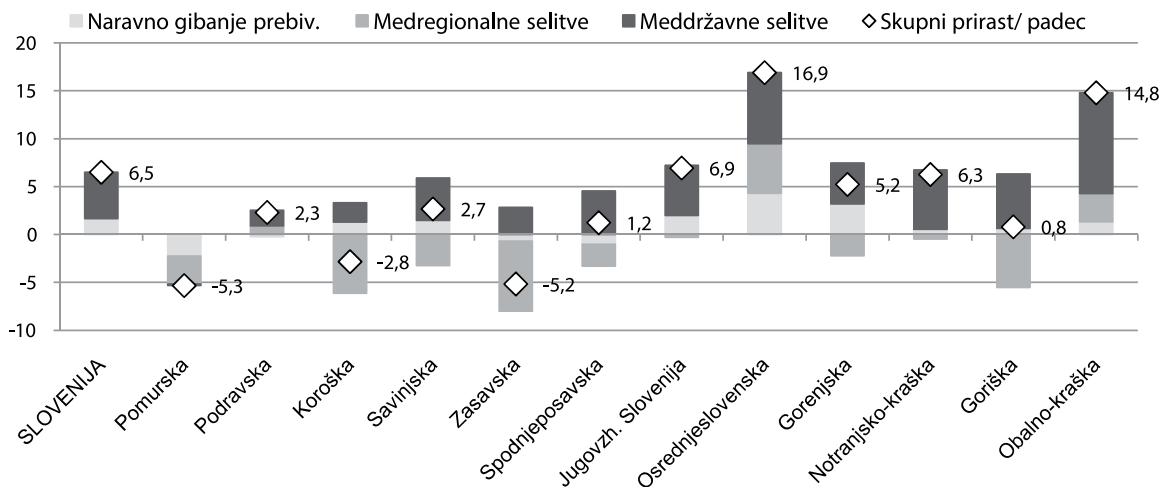
Vir: SURS, 2007, 2011, 2012 in lastni izračuni na podlagi podatkov v teh virih.

* Pri meddržavnih selitvah so zajete vse selitve (državljeni RS, tujci), pri medregionalnih selitvah pa le selitve državljanov RS.

V obdobju 2004—2007 (slika 5) se je v vseh regijah izrazilo povečal ugoden vpliv MDS na število prebivalcev. Saldo v MDS je bil v tem obdobju pozitiven v vseh regijah, v večini med njimi je imel odločilno vlogo pri spremembi števila prebivalcev. Kar devet regij je imelo v tem obdobju pozitivni skupni prirast na podlagi naravnega in selitvenega gibanja prebivalstva. Upadanje števila prebivalcev se je nadaljevalo v Pomurski, Zasavski in Koroški regiji; v prvi zlasti zaradi neugodnega NGP, v Koroški regiji zaradi negativnega salda v MRS in v Zasavski regiji zaradi obeh navedenih dejavnikov.

Za obdobje 2008—2010 (slika 6) so bili na voljo podatki o vseh selitvah in je veljala nova statistična opredelitev selitev in prebivalstva; zato se je zelo povečal zlasti obseg MRS. Tudi selitveni saldo je bil v tem obdobju večji kakor prej, predvsem v MRS. Relativni pomen NGP za skupno spremembo števila prebivalcev je bil v tem obdobju v večini regij majhen. Povprečni letni prirast na tisoč prebivalcev na podlagi naravnega in selitvenega gibanja je bil tudi v tem obdobju največji v Osrednjeslovenski in Obalno-kraški regiji. Le v teh dveh regijah je število prebivalcev naraščalo zaradi NGP in tudi zaradi obeh vrst

Slika 6: Vloga naravnega in selitvenega gibanja prebivalstva pri spremembi števila prebivalcev v Sloveniji v obdobju 2008—2010 po statističnih regijah* – povprečni letni saldo na 1000 prebivalcev

Vir: SURS, 2011, 2012 in lastni izračuni na podlagi podatkov v tem viru.

* Pri vseh selitvah (meddržavne, medregionalne) so evidentirane selitve državljanov RS in tujcev.

selitev (MRS, MDS), pri čemer so k skupnemu pozitivnemu saldu največ prispevale MDS. Pozitiven saldo v MDS so beležile tudi vse druge regije razen Pomurske. Za tri regije, ki so bile po velikosti skupnega letnega prirasta na tisoč prebivalcev za Osrednjeslovensko in Obalno-kraško regijo (Jugovzhodna Slovenija, Notranjsko-kraška in Gorenjska regija), je značilen pozitiven naravni prirast, pozitiven saldo v MDS ter (manjši) negativen saldo v MRS. Upadanje števila prebivalcev se je nadaljevalo v Pomurski, Zasavski in Koroški regiji. Negativen saldo je v Koroški regiji v celoti nastal pri MRS, večinoma tudi v Zasavski regiji, v Pomurski regiji pa je k negativnem saldu v veliki meri prispevalo tudi neugodno NGP.

4 Spolna struktura selivcev in njen vpliv na spolno strukturo prebivalstva

Spolna struktura selivcev se zelo razlikuje glede na vrsto selivcev (državljeni RS, tujci). V večini slovenskih regij se je zaradi **selitev državljanov RS** v obdobju 2003—2010 zmanjšalo tako število moških kakor žensk, pri tem pa število žensk izraziteje (razen v Zasavski regiji, kjer je bilo število obeh uravnoteženo). Pozitiven saldo tako v selitvah moških kakor žensk je bil značilen le za Osrednjeslovensko in Obalno-kraško regijo, Jugovzhodna Slovenija in Notranjsko-kraška regija pa sta imeli pozitiven saldo v selitvah moških in negativen saldo pri selitvah žensk. Pretežni del selitev državljanov RS so v opazovanem obdobju predstavljale *medregionalne selitve*, zato navedena gibanja v večini regij odražajo stanje v teh selitvah. Izjema sta Podravska in Notranjsko-kraška regija, ki sta imeli v MRS pozitiven saldo tako pri selitvah moških kakor žensk. Pri *meddržavnih selitvah* državljanov RS so imele v opazovanem obdobju vse regije negativen selitveni saldo tako pri moških kakor ženskah (ta je bil večji v selitvah žensk).

Precej drugačna pa je slika za **vse selitve (državljeni RS, tujci)** v obdobju 2008—2010. Na ravni Slovenije so v selitvah tujcev, ki so bile v glavnem MDS, v tem obdobju prevladovali moški; ženske so v povprečju predstavljale le dobro petino v priselitvah in še manj (15 %) v odselitvah. Polovica regij je imela v tem obdobju pri vseh selitvah pozitiven saldo tako v selitvah moških kakor žensk, pri čemer je bilo med neto priseljenimi v vseh regijah več moških kakor žensk. Med drugo polovico so imele tri regije (Savinjska, Spodnjeposavska in Goriška) pozitiven saldo pri selitvah moških in negativen saldo pri selitvah žensk, Pomurska, Koroška in Zasavska regija pa negativen saldo pri selitvah moških in žensk, pri čemer je bilo med neto odseljenimi več žensk kakor moških. Ločena analiza MRS in MDS kaže, da je pri *meddržavnih selitvah* večina regij imela pozitiven saldo tako v selitvah moških kakor žensk zaradi selitev tujcev; izjema sta le Pomurska in Podravska regija z negativnim saldrom pri selitvah žensk. Pri *medregionalnih selitvah* je nasprotno večina (osem) regij imela negativen saldo; izjema so Podravska, Osrednjeslovenska in Obalno-kraška regija

s pozitivnim saldrom za oba spola in Jugovzhodna Slovenija s pozitivnim saldrom za moške.

5 Starost selivcev in njen vpliv na starostno strukturo prebivalstva

Starost selivcev v selitvah državljanov RS smo pri MRS analizirali za obdobje 2003—2010 in pri MDS za obdobje 1991—2010. Pri *medregionalnih selitvah* je povprečna starost selivcev na ravni države znašala 31 let, med regijami pa je bila v večini regij za odseljene nižja kakor za priseljene (zlasti v Pomurski regiji in v Jugovzhodni Sloveniji). Izjemi sta le Osrednjeslovenska in Podravska regija, kjer je bilo nasprotno. Tudi pri *meddržavnih selitvah* državljanov RS je bila v večini regij povprečna starost za odseljene v povprečju nižja kakor za priseljene (zlasti v Goriški in Notranjsko-kraški regiji); izjemi sta Podravska in Pomurska regija.

Starost vseh selivcev (državljanov RS in tujcev v MRS in MDS) smo lahko analizirali za obdobje 2008—2010. Povprečna starost selivcev v *medregionalnih selitvah* je bila na ravni Slovenije 32 let, pri čemer je bila pri tujcih precej višja kakor pri državljanih RS (38 let proti 31 let). V večini regij so bili odseljeni mlajši od priseljenih; izjema so Osrednjeslovenska, Podravska in Gorenjska regija. Povprečna starost selivcev v *meddržavnih selitvah* je bila v vseh regijah za priseljene nižja kakor za odseljene (na ravni Slovenije: 32 let proti 36 let), zlasti v Podravski, Koroški in Zasavski regiji. Nasprotno kakor pri MRS je bila povprečna starost pri tujcih nižja kakor pri državljanih RS (razen v Pomurski regiji, kjer so bili tuji selivci v povprečju precej starejši kakor v drugih regijah). Odseljeni državljeni RS so bili v povprečju najmlajši v Zasavski, Gorenjski in Goriški regiji in najstarejši v Podravski regiji.

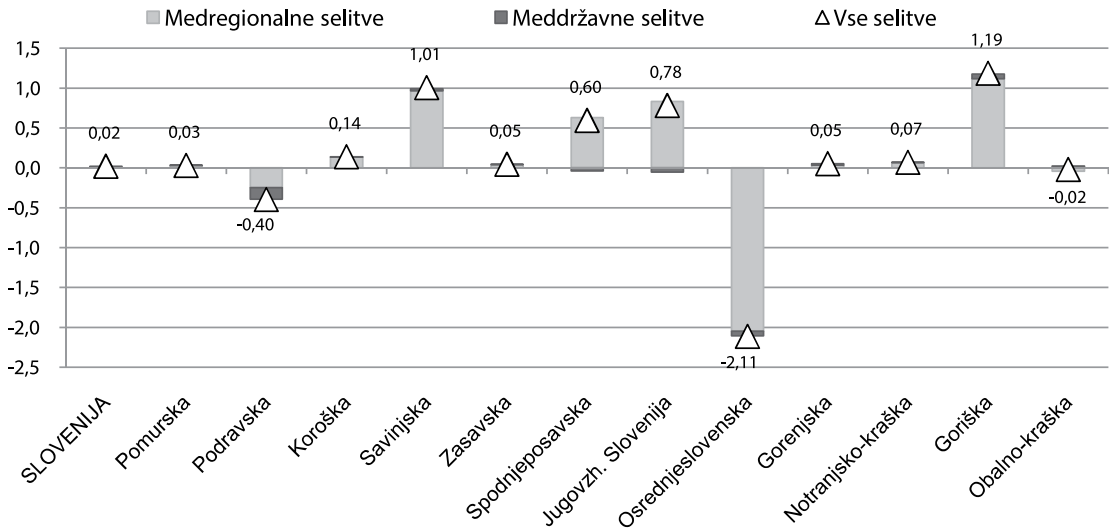
Vpliv starostne strukture selivcev na starostno strukturo prebivalcev v slovenskih regijah je bil za *selitve državljanov RS* v obdobju 2003—2010 ugoden v Osrednjeslovenski regiji ter v manjši meri tudi v Podravski in Obalno-kraški regiji. V teh regijah se je povprečna starost prebivalstva zaradi selitev zmanjšala (glej sliko 7). Medtem ko je bil ugoden vpliv selitev na starostno strukturo prebivalcev v Osrednjeslovenski regiji skoraj izključno posledica MRS, so k ugodnejši starostni strukturi prebivalstva v Podravski regiji pomembno prispevale tudi MDS državljanov RS. V vseh drugih regijah se je zaradi selitev državljanov RS (pri tem večinoma ali v celoti MRS) prebivalstvo v proučevanem obdobju postaralo. Vpliv selitev na starostno strukturo prebivalcev je bil najbolj neugoden v Goriški in Savinjski regiji ter za njima v Jugovzhodni Sloveniji in Spodnjeposavski regiji.

Vpliv vseh selitev (državljeni RS, tujci) na starostno strukturo prebivalcev v obdobju 2008—2010 je bil ugoden v petih slovenskih regijah (glej sliko 8). Najbolj se je zaradi selitev pomladilo prebivalstvo Osrednjeslovenske (zlasti

prek MRS) in Obalno-kraške regije (kjer je prevladoval ugoden vpliv MDS). Ugoden, a precej manjši vpliv, je značilen tudi za Podravsko, Gorenjsko in Notranjsko-kraško regijo. V vseh drugih regijah se je povprečna starost prebivalcev zaradi selitev povečala, najbolj v Pomurski in Koroški regiji. Podrobnejša analiza MRS in

MDS kaže, da se je povprečna starost prebivalcev zaradi MDS zmanjšala v vseh slovenskih regijah, medtem ko so MRS najbolj ugodno vplivale na starostno strukturo prebivalcev v Osrednjeslovenski regiji in v manjši meri tudi v Podravski in Obalno-kraški regiji, v vseh drugih regijah pa je bil ta vpliv neugoden (najbolj v Koroški in

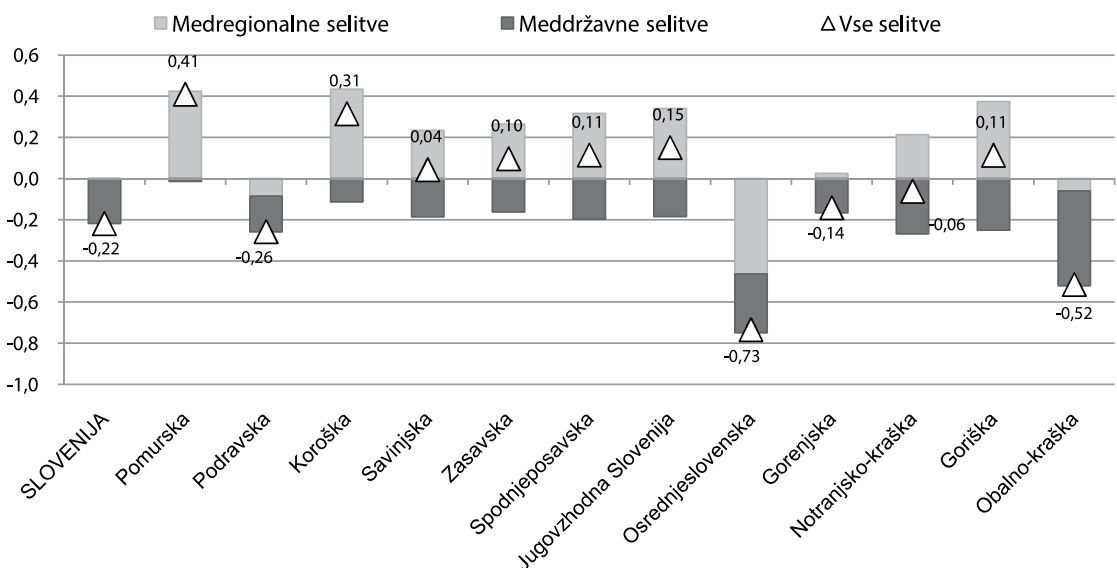
Slika 7: Sprememba povprečne starosti* prebivalcev Slovenije po statističnih regijah v obdobju 2003—2010 zaradi selitev državljanov RS (izraženo v letih starosti)

Vir: SURS, 2007, 2011, Statistični letopis Slovenije za obdobje 2003—2010 in lastni izračuni na podlagi podatkov v teh virih.

* Prikazana je skupna sprememba v opazovanem obdobju.

Slika 8: Sprememba povprečne starosti* prebivalcev Slovenije po statističnih regijah v obdobju 2008—2010 zaradi selitev (izraženo v letih starosti)

Vir: SURS, 2011, Statistični letopis Slovenije za obdobje 2008—2010 in lastni izračuni na podlagi podatkov v teh virih.

* Prikazana je skupna sprememba v opazovanem obdobju.

Pomurski regiji, za njima pa v Goriški regiji, Jugovzhodni Sloveniji in Spodnjeposavski regiji).

6 Sintezni prikaz vpliva obsega selitev ter spola in starosti selivcev na demografsko sliko posameznih statističnih regij

Po ločenem opazovanju obsega selitev, starosti in spola selivcev na demografsko sliko regij (poglavja od 3 do 5) bomo v tem poglavju v dveh tabelah (2 in 3) za vsako regijo združili vse tri dimenzije, v tabelo 1 pa vključili še naravno gibanje prebivalstva. Ugoden vpliv selitev in NGP je prikazan z oznako »+«, neugoden vpliv pa z oznako »-«. S tem je po skupnem pregledu za vse regije mogoče dobiti pregledno sliko še za posamezno regijo. Podrobna analiza za posamezne regije je prikazana drugje (Bevc, Uršič, 2013). Prikaz v tabelah je zgovoren, zato prikazujemo le nekaj glavnih ugotovitev.

V obdobju 1991—2010 je bil vpliv obsega evidentiranih selitev (MRS, MDS) na število prebivalcev nasprotno od NGP v večini regij pozitiven, pri tem v petih regijah zaradi obeh vrst selitev; vpliv MDS je bil povsod pozitiven (tabela 1).

Vpliv vseh treh dimenzij selitev (obseg, spol, starost) smo lahko opazovali za državljane RS v obdobju 2003—2010 (tabela 2): Obe vrsti selitev (MRS, MDS) sta v večini regij vplivale na zmanjševanje števila prebivalcev (zlasti žensk) in njihovo staranje. Pri tem je bil vpliv MDS na skupno število prebivalcev in pri tem na število žensk neugoden prav v vseh regijah. Skupni vpliv obeh vrst selitev na vse tri opazovane dimenzije demografske slike regij (število prebivalcev, spolna in starostna struktura) je bil ugoden le v Osrednjeslovenski in Obalno-kraški regiji, na eno od teh dimenzij pa tudi v Podravske regiji (starostna struktura) in Notranjsko-kraški regiji (število prebivalcev).

Vpliv vseh treh dimenzij (obseg, spol, starost) za vse selivce (državljeni RS, tujci) in ločeno po državljanstvu pa smo lahko opazovali za kratko obdobje 2008—2010. Za vse selitve in posebej za državljane RS smo ugotovili naslednje:

- Vse selitve (državljeni RS in tujci): v večini regij je bil vpliv MRS na skupno število prebivalcev, število žensk in starostno strukturo prebivalcev negativen, vpliv MDS pa pozitiven. Skupni vpliv obeh vrst selitev na število prebivalcev je bil v večini regij pozitiven, na starostno strukturo v večini regij negativen, na število žensk pa v polovici regij pozitiven, v polovici pa negativen.

Tabela 1: Vloga medregionalnih* in meddržavnih selitev ter naravnega gibanja za spremembo števila prebivalcev in nekateri ekonomski kazalniki v Sloveniji po statističnih regijah – obdobje 1991—2010**

Regija	EKONOMSKI KAZALNIKI		NARAVNO GIBANJE PREB. 1991-2010	SELITVE 1991—2010 (prirast/padec na 1000 preb.)			NARAV. GIBANJE + SELITVE 1991—2010
	BDP na preb., 2010 (Slov.=100)	St. registr. brez. 2011 (%)	Prirast/padec na 1000 preb.	Medregionalne	Meddržavne	Selitve skupaj	Prirast/ padec na 1000 preb.
SLOVENIJA	100	11,8	+/0	0	+	+	+
Pomurska	66	18	-		+	-	-
Podravska	83	14,5	-	+/0	+	+	+/0
Koroška	75	13,3	+	-	+	-	-
Savinjska	90	12,7	+	-	+	+	+
Zasavska	68	13,3	-	-	+		-
Spodnjeposavska	85	13,4	-	/0	+	+	-/0
Jugovzh. Slovenija	93	11,6	+	+	+	+	+
Osrednjeslovenska	141	9,9	+	+	+	+	+
Gorenjska	83	8,8	+	-	+	+	+
Notranjsko-kraška	71	10	-	+	+	+	+
Goriška	94	10	-		+	+	-
Obalno-kraška	110	9,6	-	+	+	+	+

Viri: SURS, 2000, 2004, 2007, 2011, 2012, Statistični letopis Slovenije 2012, SURS; SURS (2012), SI-STAT podatkovni portal; ZRSZ (2012) in lastni izračuni.

* 1991—2007: selitve državljanov RS (v letih 1991 in 1992 tudi državljanov nekdanje SFRJ); 2008—2010: selitve državljanov RS in tujcev.

** 1991—1997: selitve državljanov RS (v letih 1991 in 1992 tudi državljanov nekdanje SFRJ); 1998—2010: selitve državljanov RS in tujcev.

Legenda:

-/0 selitveni saldo je negativen, vendar zelo majhen (manjši ali enak -0,2 na 1000 prebivalcev)

+/0 selitveni saldo je pozitiven, vendar zelo majhen (manjši ali enak +0,2 na 1000 prebivalcev)

Tabela 2: Sintezni prikaz vpliva obsega selitev državljanov RS ter spola in starosti selivcev pri državljanih RS na število in strukturo prebivalcev v slovenskih statističnih regijah v obdobju 2003—2010

Regija	Obseg selitev			Spol selivcev*			Starost selivcev**		
	Medreg.	Meddrž.	Skupaj	Medreg.	Meddrž.	Skupaj	Medreg.	Meddrž.	Skupaj
Pomurska	-	-	-	-	-	-	-	-/0	-
Podravska	+	-	-	+	-	-	+	+	+
Koroška	-	-	-	-	-	-	-	-/0	-
Savinjska	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zasavska	-	-	-	-	-	-	-	-/0	-
Spodnjeposavska	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Jugovzhodna Slovenija	-/0	-/0	-	-	-	-	-	+	-
Osrednjeslovenska	+	-/0	+	+	-	+	+	+	+
Gorenjska	-	-/0	-	-	-	-	-	-/0	-
Notranjsko-kraška	+	-	+	+	-	-	-	-/0	-
Goriška	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Obalno-kraška	+	-	+	+	-	+	+	-	+/0

Vir: SURS, 2007, 2011, Statistični letopis Slovenije za obdobje 2008—2012 in lastni izračuni na podlagi podatkov v teh virih.

* Prikazano je, ali se je zaradi selitev število žensk v regiji povečalo (+) ali zmanjšalo (-), kar je pomembno zaradi natalitete.

** Prikazano je, ali se je zaradi selitev prebivalstvo v regiji pomladilo (+) ali postaralo (-).

Legenda:

-/0 selitveni saldo je negativen, vendar zelo majhen (manjši ali enak -0,2 na 1000 prebivalcev); pri vplivu starosti selivcev na starostno strukturo prebivalstva pomeni, da se je prebivalstvo zaradi selitev postaralo, vendar je bil vpliv zanemarljiv (manjši ali enak 0,02 leta).

+/0 pri vplivu starosti selivcev na starostno strukturo prebivalstva pomeni, da se je prebivalstvo zaradi selitev pomladilo, vendar je bil vpliv zanemarljiv (manjši ali enak 0,02 leta).

Tabela 3: Sintezni prikaz vpliva obsega selitev ter spola in starosti selivcev na število in strukturo prebivalcev v slovenskih statističnih regijah v obdobju 2008—2010

Regija	Obseg selitev			Spol selivcev*			Starost selivcev**		
	Medreg.	Meddrž.	Skupaj	Medreg.	Meddrž.	Skupaj	Medreg.	Meddrž.	Skupaj
VSE SELITVE (državljanov RS in tujcev)									
Pomurska	-	-/0	-	-	-	-	-	+/0	-
Podravska	+	+	+	+	-	+	+	+	+
Koroška	-	+	-	-	+	-	-	+	-
Savinjska	-	+	+	-	+	-	-	+	-
Zasavska	-	+	-	-	+	-	-	+	-
Spodnjeposavska	-	+	+	-	+	-	-	+	-
Jugovzhodna Slovenija	-	+	+	-	+	+	-	+	-
Osrednjeslovenska	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Gorenjska	-	+	+	-	+	+	-	+	+
Notranjsko-kraška	-	+	+	-	+	+	-	+	+
Goriška	-	+	+	-	+	-	-	+	-
Obalno-kraška	+	+	+	+	+	+	+	+	+
SELITVE DRŽAVLJANOV RS									
Pomurska	-	-	-	-	-	-	-	+/0	-
Podravska	+	-	-	+	-	-	+	+	+
Koroška	-	-	-	-	-	-	-	-/0	-
Savinjska	-	-	-	-	-	-	-	+/0	-
Zasavska	-	-	-	-	-	-	-	-/0	-
Spodnjeposavska	-	-	-	-	-	-	-	+/0	-
Jugovzhodna Slovenija	-	-	-	-	-	-	-	+/0	-
Osrednjeslovenska	+	-/0	+	+	-/0	+	+	+/0	+
Gorenjska	-	-	-	-	-	-	-	-/0	-
Notranjsko-kraška	-/0	-/0	-/0	-	-/0	-	-	+/0	-
Goriška	-	-/0	-	-	-/0	-	-	-/0	-
Obalno-kraška	+	-	+	+	-	+	+	+/0	+

Vir: SURS, 2011, Statistični letopis Slovenije za obdobje 2008—2012 in lastni izračuni na podlagi podatkov v teh virih.

* Prikazano je, ali se je zaradi selitev število žensk v regiji povečalo (+) ali zmanjšalo (-), kar je pomembno zaradi natalitete.

** Prikazano je, ali se je zaradi selitev prebivalstvo v regiji pomladilo (+) ali postaralo (-).

Legenda:

-/0 selitveni saldo je negativen, vendar zelo majhen (manjši ali enak -0,2 na 1000 prebivalcev)

+/0 pri vplivu starosti selivcev na starostno strukturo prebivalstva pomeni, da se je prebivalstvo zaradi selitev pomladilo, vendar je bil vpliv zanemarljiv (manjši ali enak 0,02 leta).

- *Selitve državljanov RS*: vpliv MRS je bil v večini regij negativen na skupno število prebivalcev, število žensk in starostno strukturo prebivalcev, prav tako vpliv MDS na skupno število prebivalcev in število žensk. Skupni vpliv obeh vrst selitev na število prebivalcev, spolno in starostno strukturo je bil tako v večini regij negativen (izjema sta Osrednjeslovenska in Obalno-kraška regija, pri MRS pa tudi Podravska regija).

7 Sklepne ugotovitve

Skupni vpliv obsega evidentiranih medregionalnih in meddržavnih selitev na gibanje števila prebivalcev je bil v obdobju 1991—2010 v večini regij pozitiven. Izjeme so Pomurska, Koroška in Zasavska regija, kjer je bil negativen vpliv selitev predvsem ali pa izključno posledica negativnega salda v MRS. V Pomurski in Zasavski regiji je negativen selitveni saldo še dodatno poslabšalo zmanjševanje števila prebivalcev zaradi naravnega gibanja, medtem ko je v Koroški regiji negativen selitveni saldo presegel rast števila prebivalcev na podlagi naravnega gibanja in tako povzročil upadanje števila prebivalcev. V *meddržavnih selitvah* je po letu 1998 (evidentirane tudi selitve tujcev) večina regij imela pozitiven saldo. Po vstopu Slovenije v EU leta 2004 se je obseg MDS začel hitro povečevati in je v večini regij naraščal vse do začetka gospodarske krize v letu 2008. V obdobju 2004—2010 so imele vse regije pozitiven saldo, ki je bil obenem v večini regij večji od salda evidentiranih MRS in naravnega prirasta/padca ter je tako prevzel ključno vlogo pri gibanju števila prebivalcev v teh regijah. V evidentiranih *medregionalnih selitvah* v obdobju 1991—2010 (do leta 1997 brez selitev tujcev) je imelo sedem regij negativen saldo, pet pa pozitivnega. Relativno (na tisoč prebivalcev) se je v opazovanem obdobju število prebivalcev najbolj zmanjšalo v Zasavski, Koroški in Goriški regiji ter najbolj povečalo v Obalno-kraški, Osrednjeslovenski in Notranjsko-kraški regiji. V obdobju 2008—2010, ko se je (tudi) zaradi metodoloških sprememb v selitveni statistiki, nove opredelitve prebivalstva in evidentiranja selitev tujcev obseg MRS zelo povečal, je imelo negativen saldo v MRS devet regij; neto prejemnice medregionalnih selivcev so bile Osrednjeslovenska, Obalno-kraška in Podravska regija.

Spolna struktura selivcev kaže, da se je v obdobju 2003—2010 v večini slovenskih regij zaradi *selitev državljanov RS*, ki so v glavnem potekale na medregionalni ravni, zmanjšalo število moških in žensk, pri tem pa praviloma izraziteje število žensk. Pozitiven saldo v selitvah moških in žensk je bil značilen le za Osrednjeslovensko in Obalno-kraško regijo. Pri MDS državljanov RS je bil v navedenem obdobju v vseh regijah selitveni saldo negativen tako pri selitvah moških kakor žensk, pri tem pa večji pri selitvah žensk. Precej drugačno je stanje za vse *selitve (državljeni RS, tujci)* v obdobju 2008—2010.

Polovica regij je imela pozitiven saldo tako v selitvah moških kakor žensk, pri tem je bilo med neto priseljenimi več moških kakor žensk. Med drugimi regijami so imele tri (Savinjska, Spodnjeposavska in Goriška) pozitiven saldo pri selitvah moških in negativen saldo pri selitvah žensk, tri (Pomurska, Koroška in Zasavska) pa negativen saldo za oba spola. Ločena analiza MRS in MDS kaže, da je imela pri MDS večina regij pozitiven saldo tako pri selitvah moških kakor žensk, le Pomurska in Podravska regija sta imeli negativen saldo pri selitvah žensk.

Analiza **starosti selivcev** je pokazala, da so *selitve državljanov RS* v obdobju 2003—2010 ugodno vplivale na starostno strukturo prebivalstva v Osrednjeslovenski regiji, v precej manjši meri pa tudi v Podravske regiji in Obalno-kraški regiji. V vseh drugih regijah se je prebivalstvo zaradi teh selitev postaralo (pretežno ali v celoti zaradi MRS), najbolj v Goriški in Savinjski regiji. Vpliv *vseh selitev (državljeni RS, tujci)* v obdobju 2008—2010 na starostno strukturo prebivalcev je bil ugoden v petih slovenskih regijah (najbolj v Osrednjeslovenski regiji – zlasti zaradi MRS in Obalno-kraški regiji – zlasti zaradi MDS) in neugoden v sedmih (v celoti zaradi MRS), najbolj v Pomurski in Koroški regiji.

Sklenemo lahko, da je bil **skupni vpliv selitev na število in strukturo prebivalcev** najbolj ugoden v dveh najrazvitejših regijah, Osrednjeslovenski in Obalno-kraški. Zanju je v analiziranem obdobju značilno največje povečanje števila prebivalcev zaradi skupnega vpliva selitev in naravnega gibanja prebivalstva, selitve pa so tudi pomlajevale prebivalstvo. Na drugi strani so bile v najbolj neugodnem položaju Pomurska, Koroška in Zasavska regija, kjer se je število prebivalcev zaradi naravnega gibanja in selitev najbolj zmanjšalo in postaralo.

Menimo, da je lahko analiza, prikazana v tem prispevku, dragocena **podlaga nosilcem politike** skladnega regionalnega razvoja, nosilcem razvoja posameznih regij in nekaterih drugih politik. Menimo tudi, da bi bilo treba podobne analize opraviti pogosteje in da bodo zaradi zelo dodelanega statističnega spremljanja selitev od leta 2008 dalje tudi enostavnejše, kakor je bila ta, predstavljena v tem prispevku. Predvsem bo v prihodnje predvidoma lažje opazovanje trendov v proučevanih tokovih ter tako tudi učinkov selitvenih tokov na demografsko sliko slovenskih statističnih regij.

Literatura in viri

Bevc, Milena (ur.), Valentina Prevolnik Rupel, Barbara Verlič Christensen (2000). Migracije v Sloveniji – luči vključitve v EU. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.

Bevc, Milena (ur.), Marina Lukšič – Hacin, Jernej Zupančič (2004). Migracijska politika in problem bega možganov.

Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja – Inštitut za narodnostna vprašanja.

Bevc, Milena (ur.), Sonja Uršič (2013). Selitve kot razvojni dejavnik Slovenije in njenih regij. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.

Statistični letopis Republike Slovenije za leta od 2003 do 2012. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije, 2003—2012.

SURS (2000). Meddržavne in medregionalne selitve prebivalcev Slovenije po njenih statističnih regijah v obdobju 1991—1998. Interna dokumentacija. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

SURS (2004). Meddržavne in medregionalne selitve prebivalcev Slovenije po njenih statističnih regijah v obdobju 1999—2002. Interna dokumentacija. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

SURS (2007). Meddržavne in medregionalne selitve prebivalcev Slovenije po njenih statističnih regijah v obdobju 2003—2005. Interna dokumentacija. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

SURS (2011). Meddržavne in medregionalne selitve prebivalcev Slovenije po njenih statističnih regijah v obdobju 2006—2010 – po izobrazbi, spolu in starosti. Interna dokumentacija. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

SURS (2012). SI-STAT podatkovni portal. Prebivalstvo. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno na: http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/Dem_soc.asp (januar-februar 2012)

Uredba (2007). Uredba (ES) št. 862/2007 Evropskega parlamenta in sveta o statistikah Skupnosti o selitvah in mednarodni zaščiti ter razveljavitvi Uredbe sveta (EGS) št. 311/76 o zbiranju statističnih podatkov o tujih delavcih. Uradni list Evropske unije, št. 199/2007, 31. 7. 2007.

ZRSZ (2013a). Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. Prost dostop na trg dela. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/delodajalci/zaposlovanje_in_delo_tujcev/prost_dostop_na_trg_dela (5. 4. 2013)